

šal in razplodil. Računske bukve, iz katerih so se dosihmal peto- in šestošolci računati učili, so bile prena-rejene po njegovem izverstnem računstvu, na Dunaju leta 1822 v štirih zvezkih že šestič natisnjenem.

Še večja slava je našega Vega-ta doletela po-tem, ko je bil na svetlo dal svoje tako imenovane „loga-ritme“, ktero ime je vsakemu znano, ki se je računstva v sedmi šoli učil. Drugim povem le toliko, da so „loga-ritmi“ velika zljajšava v računstvu. Ali marsikteri sedmošolec slovenskega roda, ki je Vegatove loga-ritmiške bukvice rabil in si z njimi glavobelno delo zljaj-ševal, ni vedil in morebiti še zdaj ne vé, da je to te-žavno in imenitno delo njegov rojak Vega dognal. Še več drugih jako koristnih bukev je spisal. In njegovo ime se sveti v zvezdi na nebu, ki so jo kerstili „Vega“ zato, ker jo je bil Vega s pripravnim lukalom prvi ugledal. Toraj pôje naš slavljeni pesnik Koseski:

Misel se sveti in duh slovenski na zraku Europe  
V družbi nekdanjih bogov Vega na nebu bliši.

### **Potovanje**

#### **po nekterih jugo-slavenskih krajih.**

Spisal M. Verne.

#### **4. pismo.**

Dragi prijatelj!

Pol ure od Postojne je stranska cesta skozi gojzd, čez vasi Unc in Rakek v Cerknico in dalje na Bloke in v Ribnico. Od tod je v Cerknico še malo več ko dve uri, in tu najdeš spet drugi čudež narave, znamenito Cerkniško jezero. Desiravno ni vse res, kar se je nekdanj o njem pripovedovalo in ba-snovalo, je to jezero vendar resnično velik čudež na-rave. Trikrat sim bil že o raznih časih v tistih krajih ga ogledovat, in vselej sim ga drugač našel. Pervi-krat sim se v čolnu po njem vozil, brez de bi bil ne-koliko korakov od čolna vodo vidil, ker je gosto bičje in trava čez-njo rastla in jo zakrivala; drugič je bilo razun cemuna, po katerim Cerkniški potok teče, popol-nama suho; in tretjič sim ga pred štirimi leti polno vode vidil. — Haquet ga je v svoji „Oryctographia Car-nioliae“ prijetlam naravoslovja dobro popisal.

Pod jezeram, kakor tudi pod visokim Javornikom, ki ga na južni strani obdaja, so mnogi predori, velike jame in votljine, in berž ko ne podzemeljsko jezero. Te podzemeljske votljine in jame so zakladnice jezera. Ko se ob dolgo vedrim, suhim vremenu voda va-nje steče, so tla jezera lepa ravna dolina, kjer se veliko sená nakosí in na severni strani tudi orje in proso ali kaj družiga seje.

Jezero je v navadnim stanu vode čez poldrugo uro dolgo in čez pol ure široko; osuši se pa, ko voda odtekati začne, v treh ali štirih tednih. Voda pa od-teka v razne jame, narprej v veliko in malo Karlovco, potem v Svinsko jamo, v Laški Studenc, v Vodo-nos, v Rešeto in v mnogo drugih. Ko pa nasproti deževno vreme nastopi in dolgo terpi, se lepa dolina spet v jezero spremeni in z vodo napolne, in sicer vča-sih v malo urah in tako naglo, de ljudje, ki se z ribštvam pečajo, komaj uidejo. Posebno silno vrè voda iz Vra-nje jame in iz Suhe dolce. Mnogokrat se jezero tako napne, de bližnjim vasém, posebno Jezeru in Do-lenji vasi veliko škode storí in clo ljudi prežene.

Cerknica, zal terg, po katerim se jezero ime-nuje, je na severni strani pol ure od jezera, pod viso-kim golim hribam, ki mu Slivnica pravijo. Ta terg je o poprejšnjih časih marsikakšna nesreča zadela. Ra-zun de je večkrat pogorel, so ga tudi Turki od leta 1520 do 1560, tedaj v 40 letih trikrat razdžali. Starodavna cerkev, ki narviše na griču sred terga stoji, je bila

terdno obzidana, pa ne vém, če jo je tabor, ki ga ne-koliko še stoji, o turških napadih ropa obvarval ali ne. — V Cerknici so v letu 1838, nekoliko prej ko sim tje prišel, na nekim vertu poln lonec starih majhnih srebrnih denarjev izkopali. Nekoliko jih je gospod Detoni, ki je nekdanj v Postojni z meno-j v šolo hodil, tudi meni podaril; pa sim jih bil zanemaril in skoraj pozabil, ker takrat nisim časa imel, se s starinoslov-jem pečati. Ko jih pa pozneje bolj natanjko ogledam, najdem de so denarji nekdanjih Oglejskih patriarhov; tode moji — devet jih še imam, druge sim razdal — so vsi le Pancero-vi in Tekovi ali patriarhov An-tona Pancera in Ludovika žlahtniga Teck-a. Kam so najdeni denarji prešli, ne vém, in močno mi je žal, de si nisim bolj prizadjal, jih več dobiti, ker znabiti, de niso bili vsi omenjenih patriarhov, temuč tudi drugih, in morde bi se bila dala lepa nabira za kakšen muzeum napraviti.

Ko sim na poslednje potovanje po tistih krajih o spomladi 1848 mislil, me je skoraj sram bilo, de nisim šel tudi Ložke okrajne ogledat. Lož, nekdanj terg, od leta 1477 pa mesto s pravico h zboram Krajskih sta-nov odbornika pošiljati, nima sicer nič posebniga; tode bi bil vidil, kje je nekdanj poleg sedanjiga mesta sta-rodavna terdnjava Terpo\*) stala. Nekteri terdijo, de je tudi Metula, nekdanje terdno mesto, ki ga je cesar August po silni junaški brambi razdžal, blizo Loža bilo \*\*), kjer namreč vas Metulje stoji.

Takrat sim šel iz Cerkvice po nekakšnim silno napetim klancu naravnost na Bloke, kjer sim se pa le malo pomudil, in iz Blok po neki slabi poti poleg Lu-žarjev nazdol v globoko dolino, iz ktere sim že po-noči v Lašče prišel. Iz Lašč sim šel drugo jutro po lepim polji in prijetnih gajih slovit Turjaški grad ogledat. Temu znamenitimu gradu, ki je bil že v letu 1067 sozidan, se je o silnih časih, ko se je pravica le s pestjo delala, mnogo prememb pripetilo. Že v letu 1140 ga je Oton Ortenburški razdžal, in 50 let potem Adolf Turjaški (Auersperg) spet sozidal; ali komaj je deset let preteklo, ko so ga Ortenbur-ščani, hudi protivniki Turjaščanov, v letu 1200 že spet razdžali. 70 let pozneje sta ga grofa Peter in Volk še lepši spet sozidala; pa v letu 1511 ga je potres poderl, in še le 1570 ga je Trajan Turjaški vnovič krasno sozidal. Iz tega slovitiga grada iz-hajajo mnogi odraselki rodovine Turjaških grofov in knezov, in grad je od nekdanj v posestvu te rodovine ostal.

V gradu, kjer so me prijazno sprejeli, sim ogle-dal izbe in sobe, in s posebno radostjo kapelico in maj-hno izbico, v kateri je bil učeni in pridni Dalmatin, napčno „Juri Kobilá“ imenovan, nekaj časa skrit, — in tudi orožnico, tode brez orožja, ker se le nekoliko mečev in drugih revnih reči, ki jih je ríja že napol po-kočala, v nji hrani. Vender pa sim v ti sobi sosebno znamenit spominek najdel, namreč glavi nekdanjiga po-glavarja Krajske dežele, Herbarta Turjaškiga in njegoviga pripomočnika (adjutanta) Miroslava Viš-njegorskiga, ki so ju Turki v bitvi pri Budasku 22. kimovca 1575 ubili. Po svoji divjaški navadi so jima glavi odsekali, ji v Carigrad poslali, tu pa oderli in s slamo natlačili. Turjaška rodovina je glavi za osem tisuč zlatov odkupila in iz Carigrada nazaj do-bila — in to je hvale vredno. Gerdo pa je, de se tako slavni spominek, de se glavi iskrenih rodoljubov, ki sta v brambi domovine slavno smert storila, zdaj po tleh ali na kakšnim stolu nespodobno v prahu valjate. Grofje gor ali dol — še enkrat vam rečem, to ni lepo! Bližnji terg in priprosti kmetje, ki spomin, de je vaš ded An-

\*) Ni stala blizo mesta, ampak na griču nad Starim tergam.

\*\*) Tudi ne blizo Loža, ampak na Blokah.



drej Turjaški 22. dan rožnika 1593 Turke pri Siseku hudo otépel in premagal, še dan današnji o svetim Aha-ciu slovesno obhajajo, naj vam bodo v izgled, kako se imajo iskreni, junaški domoljubi in njih spominki častiti!

### **Slovanski popotnik.**

Spisuje Fr. Cegnar.

\* Čujemo, da se bo imenitna zbirka slavenskih knjig v Celjovcu umerlega gospoda dr. Zupana po javni dražbi prodala. Ker je v tej zbirki mnogo prav redkih in imenitnih slavenskih knjig, opomnimo gosp. domorodce v Celjovcu na to, kakor tudi na lastne rokopise Zupana, da ne pridejo v staro kramo ali celò na oginj.

\* 18. pr. m. je imelo društvo „Matice ilirske“ sejo, v kateri je sklenilo po prošnji profesorja Svilovića, da bi se učencem v Splitu 18 iztisov Gunduličevega Osmana po znižanej ceni poslalo, cena vsih knjig, ktere je dalo društvo natisniti, za učence znižati. Sklenilo je daleč to znižano ceno na vse jugoslavenske gimnazije raztegniti in šolskim vodstvom to naznaniti, da se vpeljejo v gimnazije. — Po znižanej ceni velja za učence:

|                         | namesti:    | le:         |
|-------------------------|-------------|-------------|
| a) Osman Gundulića      | 2 fl. — kr. | 1 fl. — kr. |
| b) Različite pjesme     | 1 „ — „     | — „ 30 „    |
| c) Teuta Demetra . . .  | 1 „ — „     | — „ 30 „    |
| d) Kolo od IV. do VIII. | 2 „ 30 „    | — „ 30 „    |
| e) Mandaljena Gjorgjića | — „ 50 „    | — „ 20 „    |
| f) Saltjer Gjorgjića    | 1 „ 30 „    | — „ 45 „    |
| g) Kristiada Palmotića  | 1 „ 20 „    | — „ 40 „    |

Sklenilo se je daleč Kanižličovo Rozalio v drugo natisniti za šole, ker ni druge enake knjige za rabo.

Potem se je prebral dopis gospoda M. Majarja, ki pošlje v razsodbo svojo vseslavensko slovnico pod naslovom: „Uzajemnost slavenskoga govora“. To delo se bo razsodilo. Ravno pri tej seji se je tudi sklenilo velki zbor poklicati na 24. aprila.

\* V seji za povestnico jugoslavensko 14. aprila se je sklenilo z madjarskim učenim društvom v zavezo stopiti.

### **Novičar iz mnogih krajev.**

Dunajske novice pišejo, da pride Rusovski car 8. dan tega mesca na Dunaj, in da se bo njemu v čast dva dni potem velika vojaška parada na medmestni planjavi napravila. — Te dni pride postava za mero blaga na dan, po kateri bo fabrika ali rokodelnica na vsak kos mero določno zaznamovati mogla, da se pride vsaki goljufii v okom. — Ministerstvo kupčijstva je poslalo nadinženirja Gele-a na Koroško, da se po njegovim vodstvu pot za železnico po Koroškim določi. — Pravijo, da se bo to poletje okoli Gorice veliko cesarskih armad zbralo, in da bo presv. cesar jih prišel ogledavat. — Česka igra, ki je bila unidan v pomoč povodnjencam na Koroškim v Dunajskim gledišu napravljena, jim je donesla 127 fl. 50 kr. čistiga dohodka. — Iz mnogih dežel cesarstva se sliši, da je ozimina reč večidel tako pozebla, da se je mogla podorati in namesto nje jarica sejati. — V Beneškem časniku se bère, kako so nedavnej v nekim gojzdu na Laškem v okolici Videmski berlog zasledili, kjer je neka derhal, med njo dva brata iz Krajnskiga, ponarejene denarje kovala. To se je pa takole zgodilo: 1. aprila so zasačili nekiga Laha, Angelo Battestoni po imenu iz Kordovade, ko je ravno 13 ponarejenih Napoleonovih cekinov zmenjati hotel; sperviga je tajil, da on nič od tega ne vé; kmalo pa je vse obstal in se še celò ponudil, da hoče policijsniga

komisarja tje peljati, kjer bo vse zvedil; in res ga je soznanil s svojima tovaršama imenovanima dvema bratama iz Krajnskiga, s kterima se je komisar do dobrega sprijaznil tako, da na obljubo, da jim bo z dobrim denarjem pomagal k napravi boljših mašin, ga peljejo v skrivno fabriko. Ponoči od 5. na 6. aprila se vsi trije s policijskim komisarjem g. Kora-tam, kteriga sta po priporočilu svojiga tovarša zapeljana brata Krajnca za nju noviga tovarša imela, podajo na pot v divji gojzd Pecol in Avanco imenovan, mu pokazat skrivno fabriko; po dolgim potovanji, kjer še nikdar ni noben človek hodil, pridejo v berlog, v kateri je bila denarna kovnica, po kateri se je že skozi veliko let sila veliko denarja ponaredilo. Ponarejanci napravijo oginj, da zamore njih prijatel vse viditi. Med tem pa pride za njimi že straža, ktera je po danim ukazu od dalječ zmiraj za njimi natihami tavalala, in zagradi vse tri. Čez 1200 različniga ponarejeniga denarja so našli v ti fabriki, posebno cekinov po 20 frankov Francoskiga kralja Ludovika Filipa, kralja Sardinskiga in Francoske ljudovlade, cekine, dvajsetice in šestice našiga cesarja, in pa Sardinske 5franke; zraven tega so našli fabriko z vsim kovavnim orodjem dobro oskerbljeno. Po tem, kar se je dosihmal zvedilo, gré misliti, da mora zlo razširjena tovaršija biti, ki se je vdeležvala tega denarstva. — V Berlinu je 28. dan pr. m. ministerstva predsednik o začetku seje državniga zbora drugi zbornici povelje kralja napovedal tole, prvič: razdelki 65. 66. 67. in 68. Pruske vstave pridejo 7. augusta ob veljavnost; drugič: po tem času se bo osnovala prva zbornica državniga zbora na podlagi kraljeviga ukaza. — Nadvojvoda v Badnu, 62 let star in 22 let vladar Badenskiga nadvojvodstva, je umrl; naslednik njegov, Ludevik, se je prostovoljno odpovedal vladarstvu in ga izročil svojimu bratu Frideriku. — Napoleon in njegovi prijatli so zlo osupnjeni zastran undanjiga razsodka, po kterim se je sodnija perve stopnje o pravdi zavolj 2 gradov, kiju je Napoleon naslednikom poslednjiga kralja vzel, zoper nasvèt državne oblasti za dostojno izgovorila. Vse je radovedno, kaj se bo dalje o ti pravdi zgodilo. — Vojaške slovesnosti, ki se bojo v Parizu 10. majnika začele, bojo terpele dva dni. — Postava zavolj brambovcov, ki jo je Angleško ministerstvo državnimu zboru predložilo, je bila v drugim predlogu z večino 150 glasov poterjena; stranka Peel-a je bila o tem v soglasju z ministerstvom. — Razpertija med Turškim sultanom in kralja-namestnikom v Egiptu se bo po narovejših novicah poravnala; sultan je nek spet za 7 let naprej prepustil Egiptovskimu kralja-namestniku višji oblast v sodbi za glavo. — Košut potuje podoljnih krajih severne Amerike; mati njegova se bo tudi iz Ogerskiga v Ameriko ali na Angleško preselila. — Po poslednjim ukazu Rusovskiga cara prejme vsak jud na Rusovskim, ki se kmetijstva loti, 150 srebernih rubljev v dar, zraven tega več oralov zemlje, in dovoljeno mu je tudi, si kristianske posle vdinjati, — verh vsiga tega ima tudi tak jud, ki je kmet postal, in njegova rodovina za 20 let vojašine prosta biti. — Kupčija z guto pèrčo se tako od leta do leta razširja, da bi človek skoraj ne verjel. Pred letam 1844 gute pèrče v Europi še skoraj po imenu niso nikjer poznali; v letu 1845 so je iz Singapore za 169 pikulov (1 pikul je toliko kot 133½ angleških liber) v London prodali, v letu 1846 že za 5364 pikulov, v letu 1847 za 9262, in tako vsako leto več. O poslednjih 3 letih so 270.000 dreves posekali, iz kterih guto pèrčo delajo.